

Simpozij OBDOBJA 40

Vilma Purič

Prenova pesniškega jaza v verzem pisanju Neže Maurer

---

objavljeno v:

Darja Pavlič (ur.): *Slovenska poezija. Obdobja 40*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2021.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-40/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2021.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

PRENOVA PESNIŠKEGA JAZA V VERZEM PISANJU NEŽE MAURER

Vilma Purič

Državni izobraževalni zavod Jožef Stefan, Trst
vilmapuric@yahoo.it

DOI:10.4312/Obdobja.40.93-99

V slovenskem literarnem sistemu pesništvo Neže Maurer (1930) preseneča z zavezanostjo vitalizmu, z izvirnimi erotičnimi podobami, z opisi materinstva in družinske povezanosti, predvsem pa z razmišljanjem o taki družbeni organiziranosti, ki prenaša etiko skrbi iz zasebnega v javni prostor. Zaradi globokega zaupanja v vitalizem predstavlja njena poezija pomembno alternativo modernističnemu nihilizmu, za katerega sta značilni razgradnja zunanje stvarnosti in destrukcija subjektive intimne.

Neža Maurer, vitalizem, angažiranost, ženska etika

In the corpus of Slovene literature, Neža Maurer's poetry (1930) surprises with a commitment to vitalism, original erotic images, descriptions of motherhood and family connection, and above all a contemplation of a social organisation that transfers the ethics of care from the private to the public sphere. Due to her deep trust in vitalism, her poetry represents an important alternative to modernist nihilism, which is characterised by the disintegration of external reality and the destruction of the subject's intimacy.

Neža Maurer, vitalism, engagement, women's ethics

1 Uvod

Od prve objavljene zbirke dalje je Neža Maurer osebek lastnega ustvarjalnega procesa, saj z verzi riše osnovne črte svojega življenja. Način samopredstavitve temelji na kronološki shemi, zato ni naključje, da je ravno časovna kategorija postala temeljno izhodišče, na podlagi katerega so številni raziskovalci razlagali njene pesmi. Marko Črtalič (2009: 5–9) je njena besedila razvrstil na časovna obdobja, ki obsegajo otroštvo, vojno izkušnjo, usodno ljubezensko srečanje, opis dvojine in družinske sreče ter smrt ljubljene sopotnika. Peter Kolšek (2010: 148) je avtobiografsko motiviko spojil z intimnim tonom in tak način upesnjevanja imenoval »elementarni in spontani intimizem«. Ob tem je ugotavljal, da se je ob izidu prve knjige Neže Maurer intimizem znotraj slovenskega literarnega sistema že izčrpal, čemur je prisojal vzrok, da je njena poezija ostala spregledana s strani literarne kritike in literarne zgodovine. Obratno pa je med bralci dosegla neverjetno priljubljenost, odobravanje in prepoznavnost. Pri čemer se postavlja vprašanje, kako to, da se zasidranost v samoprikazovanje iz zbirke v zbirko ne izčrpa, temveč še stopnjuje radovednost bralcev. Kaj torej ohranja poezijo Neže Maurer živo?

2 Teoretska izhodišča

Prispevek sloni na tistih teoretskih izhodiščih feminističnega diskurza, ki priznavajo različnost med spoloma predvsem na področju jezika in pisanja. Filozofinja Adriana Cavarero (1997: 31–45) ugotavlja, da so ženske v svojem avtobiografskem pisanju ob samospoznanju poskusile začrtati identitetno določitev, pri tem so osnovale alternativno semantiko, za katero tradicionalni literarni kontekst ni bil dovzeten. Med značilnosti, ki običajno ostajajo zunaj ustaljenega literarnega sistema, postavlja samosvoj način predstavljanja ženskega subjekta, ki je relacijski, ne celovit in v nenehnem spreminjanju. Spoznava se, razvija in prenavlja v razmerju z drugim in s skupnostjo. To lastnost relacijskega jaza Cavarero (2013: 7–26) označi s pojmom nagnjenosti¹ (it. *inclinazione*), poudari izstop subjekta iz sklenjenega središča in njegovo nagnjenost k sočloveku, ki vključuje vrednote skrbi, sočutja in odvisnosti. Tradicionalno ženskemu principu skrbi za drugega prisodi prenovitveno moč, ko ga prestavlja iz zasebnega prostora v javno sfero. Namiguje tako na alternativno družbeno ureditev, v kateri je skrb za drugega ena temeljnih vrednot politične organiziranosti. V pesniškem opusu Neže Maurer skušam razbrati, v kolikšni meri se je pesnica približala relacijskemu pojmovanju človeka in vrednotam interaktivnega bivanja različnih ter postala zagovornica nenasilnega delovanja oblasti.

3 Analiza

Avtobiografska zasnova pisanja Neže Maurer ni spontan izpovedni izliv, temveč premišljen akt, pesnica skrbno organizira dejstva, pri čemer se osredotoči le na nekatere segmente bivanja, v katere prenese svoje duhovno-miselno videnje in čutenje. Tako nastaja nadzirana pripoved o življenju, ki sloni na jasno začrtani etični dimenziji in odraža pesnici lasten sistem vrednot.² Pomembna miselna podstat njenega pisanja je intenzivno zaupanje v resničnost, pesnica stoji »v središču sveta« (*Sama sem.*, 1978: 63), v materialni danosti najde svojo avtentičnost in jo uresničuje. Fizična dimenzija sveta v nobenem primeru ni večplastna, temveč statična enoznačna kategorija, za človeka povsem prepoznavna. »Hrbtni strani življenja ni,« zapiše pesnica in dodaja: »Kamor se ozrem, gledam svetu / v obraz« (*Svet je tak, kot je bil.*, 1978: 29).

Ob zaupljivem odnosu do resničnosti je trajna sestavina pesništva Neže Maurer vitalizem ali občutje neke višje, kozmične harmonije, usklajene energije, ki ureja in povezuje vse segmente bivanja. Gre za »brezhibno uravnoteženost«, urejen sistem, znotraj katerega so ljudje »na varnem v delovanju / brezhibne harmonije« (*Vesolje*, 2009: 73). Vitalizem kot usklajena energija ni fiksno pozitivno stanje, temveč gibljiva

1 O različnih načinih dojemanja sebstva je pisala že Hannah Arendt (1996: 145) in razmišljala o dveh modelih jaza, ki odsevata dva različna pogleda na svet. Ob podobo kantovskega jaza, ki pooseblja vrednote samostojnosti, pokončnosti in svobode je postavila relacijski jaz, ki izstopi iz središča, se odpira drugemu in drugačnemu.

2 V uporabi avtobiografske snovi je mogoče potegniti vzporednico z ustvarjanjem Ljubke Šorli. Tudi za goriško ustvarjalko je bila osnovna vsebina njenega pisanja osebna empirija, prilagojena kolektivni zgodovinski izkušnji Slovencev na Primorskem v obdobju fašizma in vključena v povojni proces modeliranja zgodovinskega spomina.

sestava elementov, v kateri se kohezije spreminjajo, prenavljajo in sproti tvorijo nova ravnovesja, ki vključujejo različne življenjske položaje do končne izpolnitve. V poeziji Neže Maurer ima vitalizem različne obraze, včasih je izenačen z izpolnjenim življenjskim položajem, ko so vsi elementi naravnani v isto smer, ko so posameznik, objektivna stvarnost in veselje složni, ko se notranji vzgibi posameznika ujemajo z zunanjo dimenzijo in s položajem zvezd v vesolju, takrat se sproži mehanizem usklajenega delovanja, ki vse premakne v smer sreče: »Obstajajo trenutki, / ko se križajo vse dobre silnice: / sreča je neizbežna« (*Žreb*, 2004: 28). Okrnjenost le enega od navedenih elementov povzroči v pesniškem jazu občutke razočaranja, neizpolnjenosti, ranjenosti. Neža Maurer je upesnila več kriznih položajev notranje razvezanosti. Hud spopad z ničem predstavljajo pesmi z vojno motiviko, v katerih zunanja stvarnost prinaša trpljenje, smrt, nevarnost in grozo. Še hujšo razgradnjo povzroči v pesniškem jazu smrt ljubljene osebe, ki izdolbe v intimi občutek krivične zapuščenosti. V novejših zbirkah se notranja neskladnost povezuje z motivom minevanja, doživljanje se oddaljuje od življenjskih poljan, ni več na strani popolnega vitalizma in se spogleduje s smrtjo, da zemeljske površine potemnjijo (*Spomini*, 2012: 80), prihodnost izgubi živ lesk in postane noč, ki se približuje niču. Vendar pesnica nikoli ne pristane na popolno izničenje, vitalistični energiji prisodi drugačno vlogo ali novo ravnovesje. Staranje označi kot razbremenilno obdobje življenja, ko se zmanjša napor, ki ga zahteva uresničevanje ciljev, vsaka izbira je preprostejša in prava, odvisna od sonca, ki greje, in od noči, ki »ti da sebe za ljubezen« (*Potem*, 2012: 79). Odnos do vitalizma se z zorenjem pesniškega jaza spremeni: če je v zgodnjem življenjskem času pesnica delovala kot katalizator energije, usmerjala vso svojo moč v uveljavljanje sebe na vseh ravneh obstajanja in verjela, da je izpolnitev »na dosegu rok / in ustnic« (*Ne cefraj*, 2010: 87), zdaj prisoja vitalnosti presežno moč, jo odpira navzven, pusti, da prehaja iz snovi v snov, se seli na različna območja in se pretaka skozi telesa. Tako v pesmi *Srečanja* (2010: 86) v mimoidočih uvidi delce sebe, »nekaj njihovih iskric / se seli v moje oči«, in poudari panteistično lastnost vitalizma: »Uteleseni smo v vsem in v vseh okrog nas.«

Vitalizem se v največji meri koncentrira v pesmih z ljubezensko motiviko. Literarna kritika deklarativno zagovarja privrženost Neže Maurer ljubezenski vsebini. Branko Hofman (1990: 59) postavi ljubezen kot temeljno določilo pisanja Neže Maurer in govori o sublimaciji čutne in duhovne dimenzije, o sposobnosti ljubezni, da se pretaka, zaveže v odvisnost in intenzivnost. Tudi Peter Kolšek (2010: 153) označi ljubezen kot vsebino, ki zaznamuje celoten opus Neže Maurer in je tako ali drugače prisotna v vseh njenih delih, označi jo kot svetlobni trak, ki poezijo razžarja od znotraj, od zunaj povezuje. Vključena je v kozmični načrt, v stvariteljsko srečo, je jedro vitalizma in nikoli ne podleže razgradnji, niti ko se spoji s smrtjo ne. V ljubezenski semantiki Kolšek izpostavi tri motivne variacije: erotičnost, kontemplativnost in iracionalno fatalno razsežnost. Ljubezen sledi podzavestnim merilom, se oblikuje onkraj človekovega hotenja, v svoj primež zgrabi duh in telo ter postane »greh: / ne priznava zakonov, računov, / načrtov ljudi, oblasti. // Brez misli prevzame vso krivdo« (*Greh*, 2004: 13).

Usodna zasnova ljubezni ne preraste v mitsko razsežnost in ne postane nepremagljivo mogočno čustvo, ki zaslepi. Avtorica se namreč nanj odziva, razmišlja o njegovih zakonih, skuša dojeti njegov mehanizem in ga upravljati.

V središču njenih ljubezenskih pesmi je evokacija drugega, pri čemer pesniški jaz ne razkriva svojih čustev, temveč postavlja v ospredje zgodbo dveh, ki živita prepleteno, si izmenjujeta telesi in delujeta interakcijsko: »Ljubi ga! / Vse, kar si ti in kar nisi, / je v njem« (*Ljubi ga*, 2004: 26). Relacijska etika zahteva preseganje razlik, preraščanje subjektivnosti, vstopanje v območje drugega, afirmacijo interakcije. Zaljubljenca se nagibata eden k drugemu, nihata od sebe do drugega, se nenehno premikata in tvorita nove medsebojne povezave, da lahko spregovorita v dvojini: »Ves svet je v najinih rokah, / v najinih prepletenih prstih – / vedno je tako, kadar živimo« (*Kadar ljubimo*, 1973: 24). Tako osnovan koncept odnosnosti je upomenjen že v samih naslovih nekaterih pesniških zbirk: *Sama sva na svetu – jaz in ti* (2010), *Od mene k tebi* (1993) in *Na tvojo kožo pišem svoje verze* (2009) in opisan z iskrenim zagonom v erotiko. Predajanje telesa povezuje pesnica z božjo močjo, v spojitvi dveh se kaže ustvarjalni smisel življenja, ki je projektirano v prihodnost, usmerjeno v preživetje, v rojstvo, v prerojenje in zaradi tega vezano na vizijo večnosti. Orisi nagonске plati ljubezni so upesnjeni z izzivalno odkritostjo, gre za željo mesa, za tanjšanje in približevanje, za strast, ki razgrajuje nič in prestopa okvir možnega (*Strast je pogoltna*, 2012: 11). Ženska erotičnost ni skrita za metaforičnimi upodobitvami, temveč prikazana z veristično natančnostjo. Neža Maurer jo opredeli z besedo *strast*, prisoja ji pogoltnost, divjost vrtinca, pohlepnost, prizna ji užitek ter ugotavlja, da bolj kot trzanje mišic pomirja s trenutnim občutkom večnosti. Ženski jaz ni zadržan, ljubljenega vabi na srečanje in jasno izrazi svojo telesno željo, ko zapiše: »Stegni roko in privzdigni / moje prsi do svojih ust – / željna sem tvojih poljubov« (*Stegni roko*, 2010: 9) ali drugje: »Položi mi roko na trebuh, / da čutiš, kako trepeče / od želje po tebi« (*Ženska*, 2010: 10). Še več, pesnica upesnjuje tudi žensko samoerotiko. V pesmi *Ljubkovanje* (2004: 36) pride do izraza sposobnost ženskega telesa, da samostojno uživa. Spolnost ima svoj notranji ustroj, je fizična potreba, neodvisna od drugega. Žensko samoerotiko opiše s podobo morske vode, ki se z belimi penami poželjivo vzpenja po gležnjih, da pesniški jaz odvrže obleko: »Zmetala sem s sebe obleko / in se postavila k skalam. / Morje ni delalo razlik.«

V materinstvo je pesnica vstopala najprej postopoma, nato scela v zbirki *Od mene k tebi* (1993), ko je obravnavani vsebini posvetila vsak verz. Materinstvo uvršča med tiste izkušnje ženske, ki širijo zavest in opremljajo za sprejemanje novega, prenovo in prerojenje. Odnos z bitjem okrepi mater z večjo odgovornostjo, da prehaja od »brezskrbnosti k skrbi, / od otroštva k zrelosti, / od želje k odrekanju« (*Vse si želim*, 1993: 8–9). V poeziji Neže Maurer izstopajo prizori materinske sreče, prepredeni s sproščeno imaginacijo, ki zajema primere iz narave. Intimistična izpolnjenost se začne že z občutjem bitja v telesu, ki postane kaleče žito, drevo, ki medi, grozdje, kadar zori. Stanje pričakovanja poteka sočasno s pripravljalnimi opravili, ko pesniški jaz ureja toplo sobo s posteljico in južnim oknom, ki gleda na ograjen vrt

(*Dom in prijatelji*, 1993: 15). Najsvetlejšje opise posveti detetu, ki je bleščeč sončni žarek ali oranžna lilija na polju. Vzhičenost prinaša védenje, da ima vsako bitje v sebi novo duhovno energijo, vitalni vir, ki s svojo prisotnostjo ohranja in prenavlja družinsko in rodovno bit, da pesnica napiše: »Prsti se mi pomladijo med tvojimi lasmi / kot muževna vrba [...] sem marjetica, / ki vsako pomlad znova zacveti« (*Igra*, 1993: 35). Temno plat materinstva tvorijo skrb za otrokovo prihodnost, trpljenje ob otrokovih razočaranjih, občutek krivde zaradi občasne odsotnosti in nepozornosti. Najhujšo notranjo razbolelost povzroči občutek nemoči ob otrokovem odhajanju iz družinske varnosti: »Sinovo okno bedi. / Njegova sreča / ni več odvisna od mene. / Zvezde cvetijo. / Zanj« (*Temen metulj*, 1993: 48).

Denis Poniž, ki je preučeval materinski motiv v poeziji Neže Maurer, prenese odnos med materjo in otrokom na razmišljanje o materinski metafiziki, govori tako o materinskem pogledu na svet, kar opredeli kot težnjo k ohranjanju, k zbliževanju ljudi, ustvarjanju družinskih in rodovnih vezi: »Vse v meni / je ena sama sla, / da se njegove žile razrastejo / čez prihodnja obdobja, / da se naša pot ne konča« (*Rod*, 1993: 72). Materinstvo ni samo žensko telo, ki rojeva, je vizija, zastopana z lastnim jezikom, ki poimenuje svet. Bistvo tega jezika izvira iz ženske relacijske sposobnosti in nagnjenosti k sprejemanju drugega in drugačnega.

Ni torej naključje, da si Neža Maurer postavlja vprašanje, v kakšen družbeni sistem roditi otroka. Da razmišlja, kako »preukreniti samouničevanje človeka« (Kramaršič 1991: 53). Evropski človek podreja humanistični etos logiki nasilja in ni sposoben take družbene ureditve, ki bi upoštevala pluralnost bivanja in politično delovanje usmerila v skrb za skupno dobro. Človek tako danes kot včeraj sledi povsem znanemu vzorcu: »Vse je znano. / Samo igralci so novi« (*Ponovna uprizoritev*, 1991: 5), pravi pesnica in poudari nepremičnost miselnega tlora družbe, ki stoletja in stoletja obnavlja patriarhalno dediščino, legitimira sistematična preganjanja in iztrebljanja drugačnih, vzgaja pokončnega samozadostnega posameznika, ki je pripravljen ubijati sovražnika: »Vsa vrata so / kasarniška – / vsi fantje pa soldati. / Če greš naprej, / če greš nazaj – / ne moreš ubežati« (*Lilli Marlen*, 1991: 4). Bolj kot neetično vednje političnega vodstva Neža Maurer izpodriva ukoreninjeno miselno naravnost, ki izvira iz nasilne empirije in vzgoje k dominaciji in prevladi. Osnovno paradigmo nasilja posreduje otrokom šola, vsiljuje jo družbena organiziranost in celo mitološka podstat kulture. Avtorica se v intervjuju z Marjanom Kramaršičem (1991: 53) spominja, kako ji je praded pripovedoval zgodbe o prerokovanju in uničenju sveta, »kar se ji je zajedlo v otroško dušo.« Tako nastrojena vzgoja oblikuje ljudi, ki razmejujejo, postavljajo visoke ograje, živijo le zase, mislijo na svoje mestece, na gasilsko veselico, v ograjenih vrtovih gojijo lilije in se zvečer zaklepajo v hiše, da se skrijejo v »svoje majhno sladko življenje« (*Molčite!*, 1991: 12), predvsem pa vzgajajo otroke, ki »uživajo ob grobih šalah / vriskajo ob tuji nesreči, / navdušeno rjovejo ob filmskem ubijanju. / Prerivajo se v klopeh / kot kamni v strugi« (*Grobnice*, 1991: 30). Vzgoja otrok sledi konceptu smrti, ki je vezan na uničevanje drugega za uveljavitev sebe. Razveljavljanje, poniževanje, prevlada nad drugim so še vedno temeljni vzgojni

pristopi sodobnega časa in so daleč od etike relacijskosti, skrbi in sočutja. Kritično razmišlja tudi o sodobni ženski, ki je preveč podrejena družbeni normi, za pesnico je »Pilatinja« (*Pilatinja*, 1991: 27), ki sedi za mizo in si govori: »Vsi otroci niso moji!,« čeprav se ji iz globine trebuha oglašča védenje, da je vsak otrok »cvet ob cvetu, up ob upu« in boleče spoznanje: »Ta hip jih je umrlo tisoč.« Princip rojevanja Neža Maurer povezuje z angažiranostjo in pravi: »Angažiranost je življenje samo« (1991: 53) in še »verzji proti uničenju ne predstavljajo le posameznih trenutkov angažiranosti, so živ del moje resničnosti« (1991: 53).³ S svojo angažirano poezijo skuša pesnica razgaliti mehanizme družbenega nasilja, širiti v bralcih vrednote sočutja, vzajemnosti, skrbi za drugega in miru. Zaveda se namreč vloge, ki jo lahko ima ženska etika v preoblikovanju obstoječih družbenih razmer.

V pesniški zbirki *Piramide upanja* (2010b) se pesnica oddalji od življenjepisnega gradiva in se usmeri v refleksijo o ženskem bistvu. Ženskost strne v izvirne podobe vode, ki nima v sebi statične samobitnosti, ampak svojo identiteto osnuje sproti, med tekom in v stiku s tem, kar sreča. Pri tem zavzema različne pojavnosti, se prilagaja dinamiki prostora in se v stiku z realnostjo spreminja, skratka deluje relacijsko: »in teče, kjer pač mora – / požira pritoke in odplake / in teče,« (*Voda*, 2010b: 68) deluje transgresivno, zmore preseči katerokoli stanje, se preliva čez bregove, prevzema barve neba, gozda, kamenja, lije kot dež, boža kot snežinka, daje slutnjo jezera, se osoli kot solza, je hkrati jarka in nejasna. Še več: deli živost, je temeljna rodilna snov, v kateri vzklije vsako zemeljsko bitje.

4 Sklep

Z relacijskim pojmovanjem subjekta je pesnica Neža Maurer vnesla premik v literarno paradigmo, preseгла prevlado obupa, izpostavila moč prenovitve in revitalizacije ter se oddaljila od izključevalne logike. Ob pojme svobode, samostojnosti in pokončnosti je tako v opisovanju osebne sfere kot v vizijah družbene organiziranosti postavila vrednote sočutja, skrbi za drugega, odvisnosti.

Viri

- MAURER, Neža, 1973: *Ogenj do zadnjega diha*. Maribor: Obzorja.
 MAURER, Neža, 1978: *Čas, ko je vse prav*. Maribor: Obzorja.
 MAURER, Neža, 1990: *Kadar ljubimo*. Škofja Loka: samozaložba.
 MAURER, Neža, 1991: *Litanije za mir*. Ljubljana: samozaložba.
 MAURER, Neža, 1993: *Od mene k tebi*. Celje: Mohorjeva družba.
 MAURER, Neža, 1997: *Metulj na snegu*. Ljubljana: Karantanija.
 MAURER, Neža, 1999: *Igra za življenje*. Ljubljana: Karantanija.
 MAURER, Neža, 2004: *Zmenek*. Ljubljana: Vale-Novak.
 MAURER, Neža, 2009: *Na tvojo kožo pišem svoje verze*. Ljubljana: Vale-Novak.
 MAURER, Neža, 2010a: *Sama sva na svetu – ti in jaz*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
 MAURER, Neža, 2010b: *Piramide upanja*. Maribor: Založba Pivec.
 MAURER, Neža, 2012: *Drevo spoznanja*. Dob pri Domžalah: Miš.

3 S takim razbiranjem družbenega mehanizma se Neža Maurer približa razmišljanju nemške filozofinje Hannah Arendt (1996: 282), ki je trdila, da je koncept rojstva osnova vsakega političnega in družbenega delovanja.

Literatura

- ARENDE, Hannah, 1996: *Vita activa*. Ljubljana: Krtina.
- ARENDE, Hannah, 2013: *O nasilju*. Ljubljana: Krtina.
- CAVARERO, Adriana, 1997: *Tu che mi guardi, tu che mi racconti*. Milano: Feltrinelli.
- CAVARERO, Adriana, 2013: *Inclinazioni*. Milano: Raffaello Cortina Editore.
- ČRTALIČ, Marko, 2009: Nežnim novim pesmim na pot. Neža Maurer: *Na tvojo kožo pišem svoje verze*. Ljubljana: Vale-Novak. 5–11.
- KOLŠEK, Peter, 2010: Ljubezen, magma v osrčju planeta. Neža Maurer: *Sama sva na svetu – ti in jaz*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 147–162.
- KRAMARŠIČ, Marjan, 1991: Izvleček iz članka Spoznanje je odločilno razpotje. Neža Maurer: *Litanije za mir*. Ljubljana: samozaložba. 53–55.
- HOFMAN, Branko, 1990: O Neži Maurer. Neža Maurer: *Kadar ljubimo*. Škofja Loka: samozaložba. 57–62.
- PONIŽ, Denis, 1993: Uročenost materine poezije. Neža Maurer: *Od mene k tebi*. Celje: Mohorjeva družba. 89–94.